

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ТА ВИДИ ЗВІТНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто підходи до класифікації звітності комерційних банків та принципи її складання. Удосконалено класифікацію джерел інформації для аналізу фінансового стану комерційних банків.

Аннотация. Рассмотрены подходы к классификации отчетности коммерческих банков и принципы ее составления. Усовершенствована классификация источников информации для анализа финансового состояния коммерческих банков.

Annotation. The approaches to the classification of commercial banks' accounts and the principles of reporting preparation have been examined. The classification of information sources for analyzing the financial condition of commercial banks has been improved.

Ключові слова: фінансова звітність, нефінансова звітність, балансова звітність, комерційний банк, фінансовий стан, інформація.

Економічна інформація стає все більш вагомим фактором економічної діяльності, а також одним із ключових параметрів наукових досліджень. Якісна інформація необхідна для прийняття ефективних економічних рішень будь-якими суб'єктами економічних відносин. Особливою актуальністю є збір об'єктивної та своєчасної інформації, яка часто стає вирішальним показником при досягненні економічних цілей.

Вирішенню цієї проблеми приділяють увагу вітчизняні та зарубіжні вчені: Петрович Й. М., Будіщева І. О., Устінова І. Г., Мазарак А. А., Лігоненко Л. О., Ушакова Н. М., Мних Є. В., Міщенко В. Я., Грачов А. В., Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. Засновниками досліджень фінансового стану вважають представників англо-американської школи – це Р. Фулк, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Дж. Хорріган, фахівці фірми Дюпон і т. д. Серед інших науковців, які приділили увагу цьому напрямку досліджень, слід виділити таких: Балабанов І. Т., Бернстайн Л. А., Бланк І. О., Ю. Брігхем, Карлін Т. Р., Ковальов А. П., Ковальов В. В. та ін.

Метою дослідження є систематизація основних видів звітної інформації банків у зв'язку з потребами суб'єктів аналізу.

Основними учасниками грошового ринку є комерційні банки. Вони акумулюють найбільший обсяг інформації, яка у подальшому використовується всіма іншими учасниками фінансових відносин. Як наслідок, банківська звітність є основною складовою інформаційного забезпечення прийняття економічних рішень суб'єктами грошового ринку, тому складання звітності – це процес надання комерційним банком інформації про свою діяльність тим, хто її потребує для прийняття відповідних рішень [1]. Одним із основних принципів є свобода прийняття рішень суб'єктом економічних відносин. Будь-яке економічне рішення ґрунтується на обробці інформації, що міститься у звітності. Метою звітності є забезпечення інформацією про фінансовий стан банку, його діяльність на валютному ринку та участь у виконанні окремих доручень уряду та Національного банку України. З одного боку, звітність є основним джерелом отримання інформації для суб'єктів господарювання, з іншого – каналом зв'язку, через який суб'єкт передає відомості про свою діяльність у ринкове середовище. Необхідність звітності зумовлена відкритістю економіки.

Підготовка звітів ґрунтується на принципах, які покладені в основу організації бухгалтерського обліку в банках. Відповідно до міжнародних стандартів, фінансова звітність комерційного банку повинна мати якісні характеристики, тобто містити інформацію, корисну для споживачів. Розрізняють чотири основні якісні характеристики звітності: розумілість; значущість; достовірність; зіставлюваність.

Головною якістю інформації, що подається у звітах, є швидке розуміння її користувачами. Для розуміння звітності користувачі повинні володіти достатніми знаннями про бізнес, економічну діяльність, бухгалтерський облік та мати бажання вивчати інформацію. Для того щоб бути необхідною для користувачів, інформація повинна бути значущою в процесі прийняття ними відповідних рішень. Інформації властива якість значущості тоді, коли вона впливає на вибір економічного рішення, допомагає оцінити минулі, теперішні чи майбутні події, підтвердити або скоригувати попередні оцінки. Якщо виникає невмотивована затримка звітної інформації, вона може втратити свою значущість. Тому цінність інформації полягає в своєчасності її подання.

Фінансові звіти мають правдиво відображати фінансову інформацію про банк. Необхідною умовою правдивого відображення діяльності банку є подання інформації у певному форматі та за показниками, які забезпечують якісні характеристики фінансових звітів.

Основні вимоги щодо форм фінансової звітності банку такі:
відповідність національним та міжнародним стандартам з бухгалтерського обліку;

складання на підставі даних бухгалтерського обліку;
оптимальність за кількістю і складом показників, що відображаються у фінансових звітах;
розкриття кількісних та якісних характеристик господарського факту, явища чи процесу, які відображаються у фінансовому звіті;

зручність форм фінансової звітності для заповнення, розроблення та створення програм електронної обробки інформації. Комерційні банки складають звітність, різноманітну за формою та змістом. Потрібно розглянути більш детально особливості формування та основні напрями використання даних видів звітності.

Фінансова звітність – це звітність комерційних банків, що відображає результати його фінансової діяльності. До неї належать форми (наприклад, 1-КБ, 2-КБ), які узагальнено характеризують результати фінансової діяльності банку, а також додаткові форми, які деталізують окремі статті балансового звіту та звіту про прибутки і збитки. Фінансова звітність є повністю публічною, що підвищує її значення, як інформаційної основи прийняття економічних рішень суб'єктами грошового ринку. Однак на практиці існують певні проблеми з оприлюдненням фінансової звітності банки на існування яких вказують розглянуті дослідження прозорості банків України [1; 2].

Нефінансова звітність – це звітність, що подається банками для задоволення потреб органів влади, податкових органів, на вимогу Антимонопольного комітету, організацій статистики. Залежно від вимог користувачів звітність можна згрупувати таким чином:

- податкова;
- управлінська;
- нормативна (статистична).

Подання управлінської звітності банків, яка активно використовується суб'єктами внутрішньобанківського сегменту грошового ринку. Даними суб'єктами виступають центри відповідальності (або підрозділи) банку. Інформаційною основою для складання управлінської звітності виступає управлінський облік. У фундаментальних працях, присвячених дослідженню управлінського обліку, його сутність розкривається на основі аналізу процесу управління та визначення ролі інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Управлінський облік забезпечує надходження менеджерам усіх рівнів інформації щодо основних параметрів діяльності компанії, тобто забезпечує зворотний зв'язок між об'єктом управління та менеджером для цілей контролю, аналізу та планування. Особливої актуальності даний вид обліку набуває у процесі управління банківською діяльністю.

Складання і подання статистичної звітності банків регламентується Правилами організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, які затверджені постановою Правління НБУ № 124 від 19.03.2003 року (далі Правила) [3]. Правила визначають перелік та зразки форм статистичної звітності, а також порядок їх заповнення, періодичність складання та терміни їх подання даних до Національного банку України.

Розробниками форм статистичної звітності виступають структурні підрозділи центрального апарату Національного банку України, які відповідно до своїх повноважень та функцій, подають пропозиції про введення нових та зміни до діючих форм статистичної звітності. Для складання форм статистичної звітності використовуються дані фінансового обліку та параметри аналітичних рахунків бухгалтерського обліку. Банки подають до НБУ більше 70 форм статистичної звітності [3]. Дані форми використовуються підрозділами НБУ для виконання поставлених перед ними завдань. Потрібно зазначити, що НБУ не публікує дані форми у розрізі кожного банку, однак наводить отриману з них інформацію в узагальненому вигляді на офіційному сайті та у своїх друкованих виданнях.

Податкова звітність становить сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету. Податкову звітність може здійснювати як платник податку самостійно, так і його представник або податковий агент. Податкову звітність подають до податкових органів за підсумками звітного періоду у встановлений законодавством строк. Терміни здійснення податкової звітності встановлюються по кожному податку окремо. Першим днем подання податкової звітності вважають день, що йде за днем закінчення звітного податкового періоду. Якщо останній день подання податкової звітності є вихідним або святковим, то днем подання звітності вважається наступний за вихідним або святковим операційний (банківський) день. Граничні терміни подання податкової звітності можуть бути продовжені за правилами і на підставах, передбачених податковим законодавством.

Характеристика видів звітності комерційних банків наведена у таблиці.

Характеристика видів звітності комерційних банків

Класифікаційна ознака	Вид звітності			
	фінансова	статистична	управлінська	податкова
1	2	3	4	5
Періодичність надання	Квартальна; річна	Щоденна; тижнева; декадна; двотижнева; місячна; квартальна; піврічна; річна	Не регулюється	Місячна; квартална; квартальна; річна
Рівень публічності	Повністю публічна	Частково публічна в агрегованому вигляді	Не публічна	Не публічна
Основні категорії користувачів	Коло користувачів не обмежене. Основні групи: акціонери, НБУ, контрагенти та клієнти банку	Щодо банківських операцій – НБУ, МВФ та інші користувачі. Щодо господарських операцій – Держкомстат	Менеджери вищої та середньої ланок	Державна податкова адміністрація, керівництво банку

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5
Спосіб надання	Електронною поштою та на паперових носіях	Переважно електронною поштою, на паперових носіях в окремих випадках	Не регламентується	У паперовому та електронному вигляді
Суб'єкти, що подають звітність	Балансові підрозділи банку; юридичні особи; материнські банки	Балансові підрозділи банку; банки-юридичні особи	Центри відповідальності банку	Балансові підрозділи банку; банки – юридичні особи
Основні нормативні акти, що регулюють процес складання	Постанова Правління НБУ № 480 від 27.12.2007 року	Постанова Правління НБУ № 124 від 19.03.2003 року; Накази Держкомстату	Постанова Правління НБУ № 324 від 06.09.2007 року	Податкове законодавство та Накази ДПА

Першочергова мета стандартизації фінансової звітності українських банків – зробити звітність більш якісною та корисною максимальному колу користувачів банківських послуг (у тому числі міжнародним інвесторам і кредиторам) для прийняття ними правильних економічних рішень [4].

В Україні основним напрямом реформування було обрано приведення національної системи бухгалтерського обліку та звітності відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. При цьому основний досвід застосування МСФЗ був накопичений саме в банківських установах, оскільки саме банківський сектор, як один з найперших, почав підготовку звітності за МСФЗ. За цей час пройдено шлях від поверхневого і механічного розуміння і застосування МСФЗ до їх досить глибокого, осмисленого і професійного застосування. Але проблеми адаптації системи бухгалтерського обліку та звітності банків та інших суб'єктів господарювання до МСФЗ продовжують існувати. Причому дані проблеми мають неоднозначний і багатоаспектний характер. Важливою методологічно-правовою проблемою, яка характерна виключно для банківської системи, є суцільна регламентація бухгалтерського обліку та звітності Національним банком України. З одного боку, це забезпечує єдину методологію для всієї банківської системи країни, що дозволяє співставляти фінансову звітність окремих банків. Але з іншого боку, внесення змін у нормативно-правові акти НБУ є достатньо довгим процесом. Це призводить до ситуацій, коли нові міжнародні стандарти вже набувають чинності, але банки не можуть їх застосувати при складанні фінансової звітності через те, що не внесені відповідні зміни у нормативні документи Національного банку, навіть якщо банки мають методологічну базу та програмне забезпечення для впровадження нових стандартів. Вирішення даної проблеми можна забезпечити встановивши на законодавчому рівні обов'язку НБУ вносити зміни у нормативно-правові документи не пізніше моменту введення в дію нових стандартів та змін до чинних стандартів.

Наступним важливим напрямом розвитку банківської системи повинен стати перехід не тільки на міжнародні стандарти фінансової звітності, а й на міжнародні стандарти обліку. Це дозволить спростити процес збору інформації, яка потрібна для підготовки звітності в форматі МСФЗ. У такому випадку відпаде необхідність у коригуваннях і виправленнях, які в даний час проводять банки при трансформації звітності відповідно до міжнародних стандартів, оскільки спочатку облікові реєстри будуть містити якісну інформацію за МСФЗ [5].

Таким чином, науковим результатом даного дослідження є розробка вдосконаленої класифікації звітності банківських установ, а перспективою подальших наукових досліджень у даному напрямі є розробка інформаційно-аналітичного забезпечення аналізу діяльності банків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Губаренко А. Дослідження інформаційної прозорості банків України в 2010 році [Електронний ресурс] / А. Губаренко, О. Куценко, О. Пастухова // Агентство фінансових ініціатив та Standard & Poor's. – Режим доступу : www.capital.markets.kiev.ua. 2. Корнилюк Р. Рейтинг прозорості українських банків. Інтернет-портал Українська правда (Економічна правда) / Р. Корнилюк, Є. Шпитко. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/11/22/257461/>. 3. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджені постановою Правління НБУ від 19.03.2003 р. № 124. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 4. Ведерникова Т. В. Развитие отчетности коммерческого банка, трансформированной в соответствии с международными стандартами : автореф. дис. на получение учен. степени канд. эконом. наук : спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" [Электронный ресурс] / Т. В. Ведерникова. – Йошкар-Ола, 2007. – 20 с. – Режим доступа : <http://www.referun.com/n/razvitiyeotchetnostikommercheskogobankatransformirovannoy-v-sootvetstvii-s-mezhdunarodnymi-standartami>. 5. Стрельченко А. В. Реформування бухгалтерського обліку банківської системи України і його проблеми на сучасному етапі / А. В. Стрельченко // Управління розвитком. – 2011. – № 18(115). 6. Підручники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pidruchniki.ws>.